

TAK NIEWIELU W HEROICZNEJ OBRONIE NIEBA NAD ANGIĄ

POLACY W POWIETRZNEJ KAMPANII W 1940 ROKU

GALERIA BRAMA BIELAŃSKA

GALERIA BRAMA BIELAŃSKA

TAK NIEWIELU W HEROICZNEJ
OBRONIE NIEBA NAD ANGLIĄ

„Bo serce, polskie serce to dziwna rzecz: może włóczyć się po całym świecie, może upadać na rozdrożach, uzbrajać się w pancerz zapomnienia, może upajać się blaskiem obcego nieba – aż oto zniecka i chytrze zgotuje sobie samemu podstęp i wpadnie we własną sieć. I ujrzy uśmiechniętą z daleka Zosię albo przytulną strzechę, albo samotną mazowiecką sosnę. Inny to będzie podstęp niż podstęp wroga w messerschmitcie i niż podstęp ludzi nikczemnych, wzajemnie się zwalczających: będzie to uczciwy, rzewny, dobroczynny podstęp ludzkiego serca.”

Arkady Fiedler
Dywizjon 303

**TAK NIEWIELU W HEROICZNEJ
OBRONIE NIEBA NAD ANGLIĄ**

POLACY W POWIETRZNEJ KAMPANII W 1940 ROKU

Informator wystawy pod redakcją
Tadeusza Skoczka

Warszawa 2020

**TAK NIEWIELU W HEROICZNEJ OBRONIE NIEBA NAD ANGLIĄ
POLACY W POWIETRZNEJ KAMPANII W 1940 ROKU**

Galeria Brama Bielańska
27 sierpnia – 27 września 2020 r.

Kuratorzy wystawy:
Dariusz Parzyszek, Natalia Roszkowska

ISBN 978-83-66640-09-2
Wydawnictwo Muzeum Niepodległości

80 LAT
PÓŹNIEJ

„Bitwa o Anglię”;
Eryk Lipiński (1908-1991);
nakład 5200 egz.;
Warszawa 1970;
83 x 58 cm;
offset, papier;

Muzeum Niepodległości;
Pl.4693

Gdy w zeszłym roku (2019) zakończyła się wystawa *Baon stołeczny*, zorganizowana dzięki uprzejmości Pana Dariusza Parzyszka, spytałam go, czy ma pomysł na wystawę na rok następny. W głowie miałam nadchodzącą, setną rocznicę Bitwy Warszawskiej. Pan Dariusz zaproponował jednak uczczenie wystawą zupełnie innej rocznicy, równie ważnej bitwy.

W roku 2020 minęło 80 lat od Bitwy o Anglię, która przy znaczącym udziale Polaków odmieniła losy II wojny światowej. Niestety, zdaje się, że w natłoku wydarzeń z tego roku, pandemii oraz obchodów związanych z Wojną polsko-bolszewicką, heroiczne zmagania nad Anglią pozostały trochę w cieniu, trochę zapomniane.

Ucieszyłam się z tej możliwości aby w Galerii Brama Bielańska zaprezentować

wystawę poświęconą polskim lotnikom. Po pierwsze aby godnie uczcić ich pamięć, po drugie gdyż współpraca z Panem Parzyszkim gwarantuje możliwość zaprezentowania unikalnych eksponatów. Jako pasjonat tematyki militarnej ma on wiele znajomości wśród podobnych sobie „zapaleńców”. Dzięki tym wspaniałym ludziom oraz ich gotowości udostępnienia swoich kolekcji na wystawie można zobaczyć różnego rodzaju ekwipunek lotniczy tj. spadochron czy busolę samolotową. Ponadto wiele przedmiotów osobistych, mundury czy odznaczenia, dokumenty czy ciekawostki jak pierwsze wydanie książki *Dywizjon 303* w języku angielskim.

Okazało się, że Muzeum Niepodległości także może pochwalić się kilkoma ciekawymi obiektami, są wśród nich

prawdziwe perełki. Najwspanialszym znaleziskiem okazały się francuskie gogle lotnicze – w stanie idealnym. Wśród naszych zbiorów znalazły się także: mundur weterana, kordzik, nieśmiertelniki czy wspaniałe plakaty.

Bardzo interesujące są prezentowane w sali kinowej oryginalne kroniki z 1940 roku. Wśród nich, prawdziwy rarytas, spotkanie Polaków z królem Jerzym VI.

Całość uzupełniona jest o warstwę merytoryczną, od walk we wrześniu 1939 roku, drogę przez Francję, przybycie do Anglii, przebieg bitwy oraz koniec wojny.

Poza częścią historyczną prezentujemy także salę „współczesność”. Daje ona

możliwość zapoznania się z dziedzictwem polskiego lotnictwa oraz jak ono wygląda współcześnie. Dzięki prezentownym filmom mamy szansę „wzbic się w przestworza” i „poczuć wiatr we włosach”.

Mam nadzieję, że dzięki tej wystawie pamięć o wyczynach naszych rodaków pozostanie żywa. Chciałabym także aby nie trzeba było czekać aż do 100. rocznicy by była ona obchodzona hucznie i z należyтым zainteresowaniem. Zmagania Polaków oraz pozostałych uczestników Bitwy o Anglię zasługują na jak najczęstrze wspomnianie. W końcu, gdyby nie zwycięstwo w tej bitwie, Europa mogłaby wyglądać dzisiaj zupełnie inaczej.

Natalia Roszkowska

kurator Galerii Brama Bielańska

BITWA
O ANGLIĘ

Ekspozycja; (Fot. Tadeusz Stani)

Latem 1940 roku polscy lotnicy przybywając do Anglii po upadku Francji, nie wiedzieli jak zostaną przyjęci przez gospodarzy i czy ich doświadczenie i umiejętności lotnicze zostaną wykorzystane do walki z Luftwaffe. Początkowe chłodne przyjęcie zamieniło się po kilku tygodniach w entuzjazm Anglików. Polacy okazali się niezwykle skutecznymi myśliwcami, czym uzyskali uznanie dowództwa RAF jak i sympatię społeczeństwa. Stali się symbolem nieugiętej walki do ostatnich sił, pomimo doznanych w ciągu ostatniego roku porażek wojennych, nie stracili zapału i zaciętości bojowej. Takich postaw potrzebował premier Winston Churchill, mobilizując społeczeństwo angielskie do obrony Wyspy, do walki do ostatnich sił. Stawiał Polaków za przykład. Dodatkowo lotnicy nasi posiadali największe doświadczenie bojowe

spośród aliantów, doświadczenie dwóch kampanii lotniczych. Dlatego jeszcze przed powstaniem polskich dywizjonów przydzielani byli do dywizjonów brytyjskich, nawet pomimo podstawowej znajomości języka angielskiego. Lotnicze bojowe doświadczenie było najważniejsze, tym bardziej że straty Royal Air Force nad Francją trudno było szybko uzupełnić. Szkolenie pilota myśliwskiego wymaga czasu, którego Wielka Brytania wtedy, latem 1940 r. nie miała. Na Wyspie znaleźli się za to Polscy piloci... przemierzając długą drogę z Polski.

1 września 1939 r. Rzesza Niemiecka i sprzymierzona z nią Słowacja zaatakowały Polskę z trzech kierunków. Polscy lotnicy dzielnie i z wielkim poświęceniem stanęli do nierównej walki w przewadze ilościowej i technicznej Luftwaffe.

Walki Brygady Pościgowej w obronie Stolicy pomimo dysproporcji sił, wykazały wysoki poziom wyszkolenia polskich pilotów. Opracowany system obrony na wysuniętych posterunkach obserwacyjnych z powodzeniem rok później zastosowali Brytyjczycy. Straty niemieckie łącznie wyniosły około 270 samolotów zestrzelonych przez myśliwców i artylerię przeciwlotniczą. We wrześniu 1939 r. siły Luftwaffe rzucone do ataku na Polskę liczyły 1941 samolotów. Lotnictwo polskie mogło wystawić do walki jedynie 404 sprawne samoloty, w tej liczbie jedynie 158 myśliwców PZL P.11a, PZL P.11c i PZL P.7a. Podstawowym typem samolotu myśliwskiego był płatowiec PZL P.11c (tzw. „jedenastka”), którego jedyny zachowany na świecie egzemplarz znajduje się obecnie w zbiorach Muzeum

Lotnictwa Polskiego w Krakowie. W 1939 r. egzemplarz ten brał udział w walkach w 121. Eskadrze Myśliwskiej 2. Pułku Lotniczego z Krakowa, pilotował go m.in. ppor. pil. Wacław Król.

W drodze do Anglii – walki pod niebem Francji w 1940 roku

17 września 1939 r. po agresji Związku Radzieckiego ogłoszono ewakuację lotników do sojuszniczej Francji. Droga wiodła przez Rumunię, Węgry, Jugosławię, Grecję i inne kraje. Do Francji przedostało się około 6800 lotników. Polski rząd na uchodźstwie zawarł 4 stycznia 1940 r. porozumienie z rządem francuskim, na mocy którego odtworzone zostało polskie lotnictwo. Francuzi nie byli jednakże specjalnie

Ekspozycja; (Fot. Tadeusz Stani)

Ekspozycja; (Fot. Tadeusz Stani)

zainteresowani umiejętnościami i doświadczeniem bojowym polskich pilotów. Po napaści Niemiec na Francję w maju 1940 r. do walki użyto jedynie ok. 10% dostępnych polskich lotników. Polacy zestrzelili 53 samoloty Luftwaffe. W Muzeum Lotnictwa Polskiego eksponowany jest samolot myśliwski Caudron Renault CR 714C1, na którym loty wykonywali polscy piloci podczas walk nad Francją w maju i czerwcu 1940 r. Samolot był awaryjny i dowództwo francuskie zakazało wykonywania lotów na tym typie. Jednakże Polacy chcący się bić ze znienawidzonym wrogiem łamali ten zakaz. Dywizjon GC 1/145 „Warszawski” (fr. Groupe de Chasse Polonaise de Varsovie, GC 1/145) zestrzelił na samolotach CR 714C1 w sumie 12 samolotów niemieckich. Na stateczniku widać oryginalny kamuflaż z 1940 roku. Jest

to jeden z dwóch zachowanych na świecie egzemplarzy tego typu.

Polacy wchodzą do walki – piloci w dywizjonach RAF

Zanim powstały polskie dywizjony, nasi piloci aby móc latać musieli wstępować do Ochotniczej Rezerwy Królewskich Sił Powietrznych (RAF Volunteer Reserve) i byli przydzielani do różnych dywizjonów myśliwskich RAF. Pierwszymi Polakami przydzielonymi do RAF byli F/O Antoni Ostowicz i F/O Wilhelm Pankratz, którzy 16 lipca 1940 roku dołączyli do 145. Dywizjonu RAF. Trzy dni później F/O A. Ostowicz jako pierwszy Polak zestrzelił bombowiec Heinkel He 111 nad Brighton, wspólnie z pilotem

brytyjskim. Niestety był on także pierwszym polskim pilotem, który zginął w Bitwie o Anglię 11 sierpnia 1940 r. W ramach podpisanego 5 sierpnia 1940 r. porozumienia angielsko – polskiego utworzono samodzielne Polskie Siły Powietrzne, które miały składać się z eskadr myśliwskich i bombowych. Naczelnym dowódcą PSP został gen. Stanisław Ujejski.

W Polskich Siłach Powietrznych używano podwójnego systemu stopni wojskowych: polskiego zgodnego z przedwojenną systematyką oraz brytyjskiego RAF. Brytyjskie stopnie generalnie nie były powiązane z polskimi odpowiednikami, np. pilot w brytyjskim stopniu Sergeant mógł mieć polski stopień od szeregowego do plutonowego.

Polscy piloci w dywizjonach RAF codziennie udowadniali swoją wartość.

Najlepszym przykładem jest wyczyn Sgt. Antoniego Głowackiego z 501. Dywizjonu, który 24 sierpnia zestrzelił 5 wrogich bombowców w ciągu jednego dnia. Był jednym z zaledwie trzech pilotów, którzy podczas bitwy osiągnęli status asa myśliwskiego. Tytułem asa myśliwskiego mógł się posługiwać pilot po uzyskaniu pięciu zwycięstw powietrznych.

Wielka Brytania w obliczu inwazji

Kapitulacja Francji spowodowała, iż Wielka Brytania znalazła się w krytycznej sytuacji. Rozbity został Korpus Ekspedycyjny w walkach na kontynencie oraz ciężkie straty poniosło lotnictwo nad Francją.

Ekspozycja; (Fot. Tadeusz Stani)

Ekspozycja; (Fot. Tadeusz Stani)

Adolf Hitler oczekiwał, że Wielka Brytania skapituluje podpisując porozumienie pokojowe. Anglicy pod wodzą nowego premiera Winstona Churchilla stanowczo odrzucili niemieckie propozycje i rozpoczęli gorączkowe przygotowania do obrony Wyspy. Nowoczesny system obrony lotniczej wprowadzony przez Anglików składał się z trzech podstawowych elementów:

- dywizjonów myśliwskich skupionych w sektorach jako Grupy Myśliwskie, uzbrojonych w samoloty nie ustępujące parametrami technicznymi samolotom Luftwaffe,
- sieci radarów usytuowanych na wybrzeżu, która pozwalała na wczesne wykrywanie nadciągających wypraw bombowych z niespotykanej dotąd odległości,

- systemu wymiany informacji pomiędzy punktami obserwacyjnymi, dowództwem i dywizjonami myśliwskimi.

Pierwsi polscy piloci dotarli do Wielkiej Brytanii już 8 grudnia 1939 r. Do końca lipca 1940 r. w Wielkiej Brytanii znalazło się prawie 8 300 lotników. Po upadku Francji była to dla Polaków „Wyspa ostatniej nadziei”. Niekorzystny rozwój wypadków na froncie we Francji w lecie 1940 r. gdzie RAF poniósł dotkliwe straty spowodował, że Anglicy szybko zaczęli brać pod uwagę wykorzystanie polskich lotników. Zaczynało brakować wyszkolonych pilotów, co więcej, nie było wystarczająco dużo czasu na szkolenie nowych od podstaw. Początkowo problemem było porozumiewanie się w nowym języku, polscy piloci posługiwali się jedynie językiem francuskim

i niemieckim. Rozpoczęły się intensywne kursy językowe.

Bitwa o Anglię rozpoczęła się w lipcu 1940 roku, trwała cztery miesiące. Charakter działań Luftwaffe w ramach operacji „Adler” zmieniał się i bitwę można podzielić na pięć faz:

I faza

Od 10 lipca do 7 sierpnia, to ataki na żeglugę brytyjską na Kanale La Manche,

II faza

Od 8 sierpnia do 23 sierpnia, kiedy wzmożono ataki na żeglugę, celem stało się również osłabienie i zniszczenie lotnictwa myśliwskiego RAF,

III faza

Od 24 sierpnia do 6 września, charakteryzuje się uderzeniami wszystkich sił

Luftwaffe celem całkowitego zniszczenia RAF i przemysłu lotniczego,

IV faza

Od 7 września do 30 września, Londyn stał się głównym obiektem bombardowania, celem było złamanie morale obrońców,

V faza

od 1 do 31 października, szybkie ataki myśliwsko-bombowe głównie nocne.

303. Dywizjon Myśliwski „Warszawski” im. Tadeusza Kościuszki

2 sierpnia 1940 r. powstał 303. Dywizjon Myśliwski „Warszawski” im. Tadeusza Kościuszki. Stacjonował

Ekspozycja; (Fot. Tadeusz Stani)

Ekspozycja; (Fot. Tadeusz Stani)

on na podlondyńskim lotnisku Northolt i wszedł do walki 30 sierpnia w ramach 11 Grupy Myśliwskiej. Położenie blisko Londynu powodowało, że główny ciężar walki z Luftwaffe spoczywał na pilotach 11 Grupy Myśliwskiej, stanowiącej około 70 % całości sił myśliwskich RAF. Dowódcy 303. Dywizjonu w okresie Bitwy o Anglię:

S/Ldr Ronald Kellett

Od 2 sierpnia 1940 roku brytyjski dowódca dywizjonu,

S/Ldr Zdzisław Krasnodębski

Od 2 sierpnia do 6 września 1940 roku (ciężko poparzony po zestrzeleniu tego dnia),

A/S/Ldr (F/O) Witold Urbanowicz

Od 7 września 1940 roku.

18 września 1940 r. Naczelny Wódz gen. Władysław Sikorski dekoruje pilotów 303. Dywizjonu orderami Virtuti Militari i Krzyżami Walecznych w uznaniu osiągnięć bojowych. O polskich lotnikach mówi cała Anglia.

Król Jerzy VI wizytuje w Northolt 303. Dywizjon 26 września 1940 r. rozmawiając z pilotami i dokonując wpisu do księgi pamiątkowej dywizjonu. W czasie uroczystej zbiórki piloci są wyposażeni do lotów, gotowi do wzbicia się w powietrze na hasło alarmowe „Scramble !”. „303” okazał się najskuteczniejszym dywizjonem spośród wszystkich broniących Anglii w 1940 roku. Dowództwo Fighter Command RAF zaliczyło Polakom zniszczenie 126 samolotów Luftwaffe. Gen. Hugh Dowding, dowódca lotnictwa myśliwskiego RAF w sprawozdaniu z Bitwy o Anglię

napisał: „Pierwszy polski Dywizjon (nr 303) w 11. Grupie w ciągu jednego miesiąca zestrzelił więcej Niemców, niż jakakolwiek brytyjska jednostka w tym samym okresie”.

302. Dywizjon Myśliwski „Poznański”

Pierwszy polski dywizjon w Anglii powstał w dniu 13 lipca 1940 roku i był to 302. Dywizjon Myśliwski „Poznański”. Wszedł do walki 20 sierpnia walcząc w ramach 12 Grupy rozlokowanej na północ i północny wschód od Londynu, której zadaniem było w razie potrzeby odciążanie dywizjonów 11. Grupy broniącej bezpośrednio dostępu do Londynu. Dowódcy 302. Dywizjonu w okresie Bitwy o Anglię:

S/Ldr William A. J. Satchell

Od 13 sierpnia 1940 roku brytyjski dowódca dywizjonu,

S/Ldr Mieczysław Mümler

Od 13 sierpnia 1940 roku.

300. i 301. Dywizjon Bombowy

301. Dywizjon Bombowy „Ziemi Pomorskiej” został sformowany 22 lipca 1940 roku w bazie RAF Bramcote. Dowódcy w okresie Bitwy o Anglię:

S/Ldr C. G. Skinner

Od 22 lipca 1940 roku brytyjski dowódca dywizjonu,

W/Cdr Roman Rudkowski

Od 22 lipca 1940 roku.

300. Dywizjon Bombowy „Ziemi Mazowieckiej” powstał 1 lipca 1940 roku

Wernisaż wystawy; (Fot. Tadeusz Stani)

Wernisaż wystawy; (Fot. Tadeusz Stani)

w bazie RAF Bramcote. Dowódcy w okresie Bitwy o Anglię:

W/Cdr K.P.Lewis

Od 1 lipca 1940 roku brytyjski dowódca dywizjonu,

W/Cdr Waław Makowski

Od 1 lipca 1940 roku.

Zadaniem polskich dywizjonów bombowych było bombardowanie barek i statków transportowych floty desantowej Kriegsmarine grupowanej w portach Francji, Belgii i Holandii.

Podsumowanie

W Bitwie o Anglię Luftwaffe straciło ponad 1700 samolotów, kilka tysięcy personelu lotniczego. Lotnictwo myśliwskie RAF zestrzeliło 1400 samolotów resztę zaś naziemna obrona przeciwlotnicza. Straty RAF wyniosły 900 samolotów, 600 zostało uszkodzonych, poległo 515 pilotów. W Bitwie o Anglię wzięło udział w sumie 2937 lotników pochodzących z 14 krajów całego świata. Piloci spoza Wielkiej Brytanii stanowili 20 % ogólnej liczny pilotów, zaś Polacy stanowili największy odsetek w tej grupie,

co czwarty pilot był Polakiem. W Bitwie o Anglię walczyło łącznie 145 doświadczonych i zaprawionych w bojach lotników polskich – 79 lotników w różnych dywizjonach RAF, 32 w 302. Dywizjonie Myśliwskim i 34 w 303. Dywizjonie

Myśliwskim. Do tej liczby należy doliczyć również kilkaset osób polskiego personelu naziemnego. W sumie 79 polskich pilotów odniosło zwycięstwa powietrzne nad Luftwaffe w czasie trwania Bitwy o Anglię.

Dariusz Parzyszek

Stowarzyszenie Historyczne Cytadela

Wernisaż wystawy; (Fot. Tadeusz Stani)

**„Nigdy w dziejach ludzkich konfliktów,
tak wielu nie zawdzięczało tak wiele,
tak nielicznym”**

Winston Churchill.
Fragment przemówienia w Izbie Gmin
20 sierpnia 1940 r.

KATALOG WYBRANYCH OBIEKTÓW

Oryginalny polski paszport z 1939 r. Takie dokumenty otrzymywali polscy lotnicy podróżując przez Europę do Francji, po ewakuacji z Polski we wrześniu 1939 r.

Kolekcja Grzegorz Zaleski

Czapka oficerska gabardynowa. Na czapce przszyty haftowany złotym i srebrnym bajorkiem orzeł lotniczy wzorowany na przedwojennym wz.36.

Kolekcja Grzegorz Zaleski

Oryginalne guziki mundurowe wzoru używanego w RAF. W okresie Bitwy o Anglię tego typu guziki były noszone do munduru przez polskich lotników, w późniejszym okresie zastąpione guzikami z orłem.

„Sweetheart Broch” ozdobna broszka noszona przez kobiety w kształcie odznaki pilota RAF. Przedmiot wykorzystany w filmie „Dywizjon 303. Historia prawdziwa”.

Polska odznaka polowa pilota, nazywana potocznie „Gapą”. Zielony kolor wieńca oznacza odznakę pilota, który wykonał loty bojowe.

Granatowy szalik pilota, noszony przez lotników na ziemi jak i w czasie lotów bojowych. Dywizjon 303 posiadał szaliki koloru czerwonego.

Kolekcja Krzysztof Kubala

Po służbie приходził czas na odpoczynek i chwile normalności. Oryginalne przedmioty codziennego użytku, od lewej: fajka i papierośnica ze znakiem RAF, zapalniczka Spitfire, karty do gry, pasta do butów, Lane & Bros, London, łyżka do butów Peerage – Swindon, maszynka do golenia Valet, pojemnik na mydło, grzebień, talerzyk pamiątkowy z okazji jubileuszu panowania króla Jerzego V i królowej Marii z maja 1935 roku, kubek pamiątkowy z okazji koronacji Jerzego VI – maj 1937, talerzyk pamiątkowy z okazji koronacji Jerzego VI (z obecną królową Elżbietą II, wtedy księżną) – maj 1937, widelec, łyżka Mappin & Webb, nóż, Francis Greaves & Sons, Radford Works, widelec deserowy, pamiątkowa łyżeczka ze Szkocji, kufel ½ pint (s. 34–36).

Zestaw przedmiotów codziennego użytku pilotów w okresie bitwy o Anglię. W górnym rzędzie od lewej: kubek aluminiowy do piwa 1 pint, Thomas Salt&Co lata 30. XX w., kufel 1 pint z 1937 r., kufel 1 pint, James Yates z 1900 r. W dolnym rzędzie od lewej: szczotka do ubrania 1939 r., pasta do czyszczenia oprzyrządowania munduru prod. J. Goddard & Sons, paczka papierosów Craven A, otwieracze do butelek, lata 30. XX w., piersiówka – hip flask.

Kolekcja Krzysztof Kubala

FOR OFFICIAL USE ONLY

Air Publication 1785 A.
October, 1940.

Vol. 1

Polish-English Glossary of Aeronautical Terms

Promulgated for the information and
guidance of all concerned

By Command of the Air Council

AIR MINISTRY.

Oryginalny słownik lotniczy polsko-angielski, wydanie z 1940 r. z którego uczyli się nowego języka polscy lotnicy.

Kolekcja Jacek Mainka

Oryginalna busola Type 8 stosowana w samolotach Hurricane i Spitfire. Przyrząd przeszedł przegląd techniczny o czym świadczy przywieszka na kasetce.

Kolekcja Grzegorz Zaleski

Wyposażenie pilota myśliwskiego do lotów z okresu Bitwy o Anglię. Mundur oficerski składający się z kurtki i spodni gabardynowych. Nad lewą kieszenią odznaka RAF – haftowane „skrzydła”. Na obu rękawach przy wszyciu rękawa, naszywki z haftowanym napisem POLAND. Całość uzupełniają ocieplane skórzane buty i rękawice do lotów wysokościowych. Na mundurze założona jest kamizelka ratunkowa zwana popularnie „maewestką” oraz spadochron siedzeniowy Irvin. Ubiór charakterystyczny dla okresu upalnego lata 1940 roku.

Zdjęcie i kolekcja Grzegorz Zaleski

Replika spadochronu plecowego polski „Irvin”
wytwórni Balonów i Spadochronów w Legionowie.
Tego typu spadochrony wykorzystywane były
przez pilotów myśliwskich w 1939 r. (s. 42–43).

Kolekcja Łukasz Jaczun

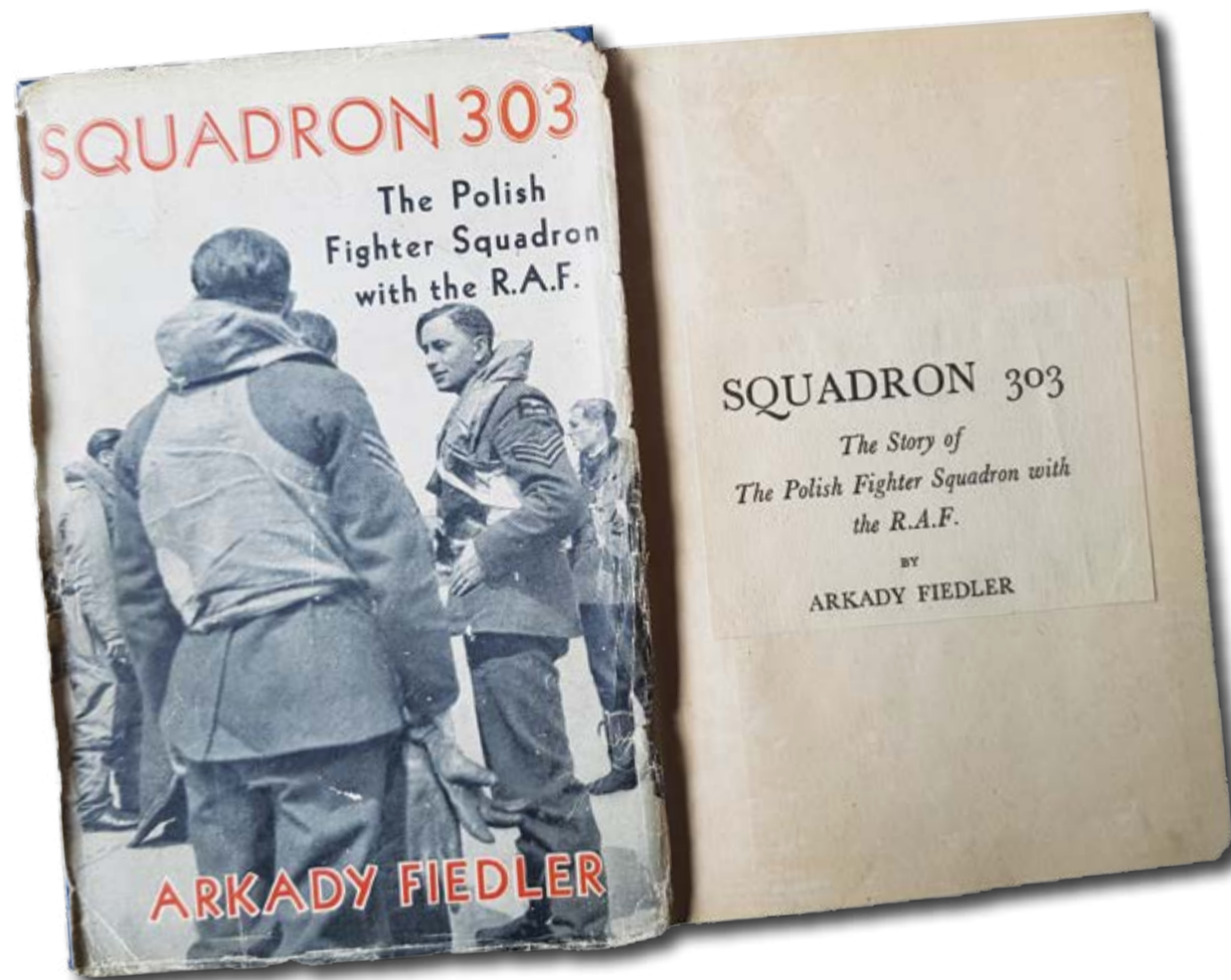
Oryginalne wyposażenie do lotów pilota samolotu Lim-1 (Mig 15) z lat 50. XX wieku. Na wyposażenie składa się: ogólnowojskowy kombinezon drelichowy, kurtka skórzana pilota, koszula z krawatem do munduru wz. 52, mapnik lotniczy wraz z nakolannikiem, rękawice ocieplane, hełmofon Shz 50 (produkcji polskiej) wraz z laryngofonem i okularami. W takim umundurowaniu latali piloci-weterani bitwy o Anglię służący w ludowym lotnictwie polskim, m.in. Wacław Król, który opisał swoją służbę w książce „Za sterami odrzutowca”.

Kolekcja Łukasz Jaczun

Skórzana pilotka typu B z okresu Bitwy o Anglię. Całość zestawu uzupełniały gogle ochronne oraz maska tlenowa z zainstalowanym wewnątrz mikrofonem.

Kolekcja Łukasz Jaczun

Oryginalne brytyjskie wydanie książki Arkadego Fiedlera „Dywizjon 303” z 1942 roku. Tytuł brytyjski „Squadron 303. The story of the polish fighter squadron with the RAF”.

Kolekcja Artur Caban

„Polskie siły powietrzne
ręka w ręce z brytyjskimi”;
Wojciech Meyer;
Polish Army Education Bureau;
W.m. Brown and Co London;
Londyn 1944;
50,5 x 38 cm;
offset barwny, papier;

Muzeum Niepodległości;
Pl. 7748

Współczesny ubiór wysokościowy pilota samolotu Mig 29 z 23 Bazy Lotnictwa Taktycznego im. ppłk pil. Jana Zumbacha. Jednostka dziedziczy m.in. tradycje 7 Eskadry Myśliwskiej im. Tadeusza Kościuszki z lat 1918–1921, 111 Eskadry Myśliwskiej 1 Pułku Lotniczego i 303 Dywizjonu Myśliwskiego im. Tadeusza Kościuszki. Wyposażenie składa się z: kombinezону wz. 2010 z naszywką godła „kościuszkowskiego”, spodni ubioru przeciwprzeciążeniowego PPK-3, butów lotnych, rękawic nomexowych, indywidualnej uprząży pilota do fotela katapultowego KM 36 DM, hełmu pilota Zsh 7AP wraz z gniazdem do celownika napełnionego oraz maski tlenowej KM 34 D2.

Kolekcja Łukasz Jaczun

**WYSTAWY
W GALERII
BRAMA
BIELAŃSKA**

1. Henryk P. Hereć; **Oswajanie przestrzeni;**
17 września – 24 października 2011
2. Remus Wilson; **Sity pierwotne;**
26 października – 21 listopada 2011
3. Antoni Fałat; **Pamiętki rodzinne;**
25 listopada – 29 grudnia 2011
4. Ewa Urniaż-Szymańska;
Grafiki;
2–22 stycznia 2012
5. **Nie chcemy walczyć z Polakami.**
Węgierscy huzarzy na ziemiach polskich
latem 1944 roku;
5–16 sierpnia 2015
6. **Maciej Rataj 1884–1940. W 75. rocznicę śmierci;**
20 sierpnia – 6 września 2015
7. Feliks Mostowicz; **Kazachstan – Ursynów.**
Droga Feliksa Mostowicza do kraju przodków;
18 września 2015 – 24 stycznia 2016
8. Leszek Marek Krześniak;
Tadeusz Kościuszko: Merczowszczyzna – Solura;
28 stycznia – 28 lutego 2016
9. Wystawa zbiorowa artystów z Meksyku i Polski;
MOSTY: Znad Wisły po Río Bravo;
6–28 lutego 2016
10. Grażyna Kostawska i Piotr Szałkowski;
Czasy Kościuszkowskie;
2 marca – 3 kwietnia 2016
11. **Muzeum Polskie w Rapperswilu;**
7 kwietnia – 8 maja 2016
12. Krzysztof Pawłowski; **Pasja;**
9 kwietnia – 8 maja 2016
13. Łukasz i Stanisław Hadyna;
Orzeł Biały – znak wolności;
12 maja – 5 czerwca 2016
14. Gustaw Hadyna; **Ojcom naszym;**
12 maja – 5 czerwca 2016
15. Marta Staszczyk; **Batiki;**
10–30 czerwca 2016
16. Janusz Trzebiatowski; **Pastele;**
9 lipca – 14 września 2016
17. **Żoliborz z rodzinnych albumów;**
8 lipca – 18 września 2016
18. Magdalena Latosiewicz; **Oczekiwanie;**
15 września – 15 października 2016
19. Jerzy Teper; **W BIELI I W CZERWIENI.**
Defensores Poloniae;
19 października 2016 – 9 stycznia 2017
20. Tadeusz Kurek;
Stolice Polski w rysunkach Tadeusza Kurka;
18 stycznia – 12 marca 2017
21. **Narodowa Sztuka Białoruska;**
18 marca – 28 marca 2017

22. **Sienkiewicza drogi do niepodległości;**
7 czerwca – 2 lipca 2017
23. **Plakaty marynistyczne ze zbiorów Muzeum Niepodległości;**
7–23 lipca 2017
24. **Konstanty Sopoćko – twórca socrealistyczny. W zbiorach Muzeum Niepodległości w Warszawie;**
7 lipca – 31 sierpnia 2017
25. Joanna Brześcińska-Roccio;
Continuum... rysunki z ziemi włoskiej;
29 lipca – 3 września 2017
26. Aneta Skarżyński; **Brzoza w kulturze słowiańskiej;**
6 września – 28 września 2017
27. Krystian Kwaśny; **drugi plan;**
6 września – 8 października 2017
28. Piotr Rafałko;
100 portretów na 100-lecie odzyskania Niepodległości;
13 października – 12 listopada 2017
29. Artur Majka; **Impresje warszawsko-lwowskie;**
18 listopada 2017 – 7 stycznia 2018
30. Zdzisław Malinowski; **Mogily Powstańców Styczniowych;**
12 stycznia – 4 marca 2018
31. Jan Tyszler; **Fascynacje Jana Tyszlera;**
10 marca – 1 kwietnia 2018
32. **Pamięć. Ofiarom katastrofy smoleńskiej;**
5 kwietnia – 13 maja 2018
33. **Gabinet Bolesława Bieruta;**
19 maja – 22 lipca 2018
34. Paulina Hortyńska; **Śladami miast;**
5–29 lipca 2018
35. Małgorzata Wrochna; **Portrety smoleńskie;**
2 sierpnia – 9 września 2018
36. Mirosław Szponar; **Józef Piłsudski w kolorze;**
14–30 września 2018
37. Dobiesław Gała; **Wyzwalenie;**
4 października – 4 listopada 2018
38. Józef Krzysztof Oraczewski;
Ważne znaki.
Wystawa z okazji setnej rocznicy odzyskania niepodległości;
8 listopada – 2 grudnia 2018
39. Sofia Mosiadz; **Transformacje;**
8 grudnia 2018 – 13 stycznia 2019
40. Janusz Trzebiatowski;
Tryptyk Armenii.
Ołtarz – Pieśń – Z ręki Boga.
Katedra 2017–2018;
23 stycznia – 15 lutego 2019
41. **Dzieła utracone.**
Z przeszłości w przyszłość poprzez teraźniejszość;
21 lutego – 31 marca 2019
42. **Bronisław Wojciech Linke.**
Sprzeciw i zaangażowanie;
3 kwietnia – 12 maja 2019

43. Ewa Urniaż-Szymańska;
Wczoraj Dziś Jutro?
Wystawa Ewy-Urniaż Szymańskiej;
5–30 czerwca 2019
44. **Traktat Wersalski – 28 czerwca 1919;**
28 czerwca – 28 lipca 2019
45. Tomasz Sarnecki;
W przededniu wolności;
11 lipca – 25 sierpnia 2019
46. **Dziś idę walczyć, Mamo.**
Rysunki Bogusława Luszyka
Godzina W. Powstanie Warszawskie oczami artysty;
30 lipca – 25 sierpnia 2019
47. **Baon Słoteczny w obronie Warszawy w 1939 r.;**
30 sierpnia – 6 października 2019
48. **Był taki wrzesień;**
10–20 października 2019
49. **Władysław Orkan. Poeta uciśnionych;**
24 października – 8 grudnia 2019
50. **PRACA I PASJA**
PIOTR M. ZALEWSKI;
(13 grudnia 2019 – 19 stycznia 2020)
51. **Dziedzictwo pokoleń dla przyszłości**
Wystawa zbiorowa;
23 stycznia – 16 lutego 2020
52. Towarzystwo Rapperswilskie;
Jan III Sobieski – król, wódz, polityk;
15 lutego – 15 marca 2020
53. **Kłamstwo – wirus cywilizacji**
Wystawa według pomysłu Tadeusza Zielińskiego;
3 czerwca – 16 sierpnia 2020

Unia Europejska
Europejski Fundusz
Rozwoju Regionalnego

Dostosowanie Pałacu Przebendowskich / Radziwiłłów do nowych funkcji kulturalnych i edukacyjnych, w tym dla osób niepełnosprawnych

W ramach Osi Priorytetowej VIII: OCHRONA DZIEDZICTWA KULTUROWEGO I ROZWÓJ ZASOBÓW KULTURY

Działanie 8.1: OCHRONA DZIEDZICTWA KULTUROWEGO I ROZWÓJ ZASOBÓW KULTURY – Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2014–2020

BENEFICJENT: MUZEUM NIEPODLEGŁOŚCI

Mazowsze.
serce Polski

www.mapadotacji.gov.pl

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

Kompleksowa poprawa oferty kulturalnej i wzrost dostępności do kultury obiektów Muzeum Niepodległości w Warszawie poprzez rewitalizację i modernizację oddziału – Cytadeli Warszawskiej – w szczególności X Pawilonu, XI Pawilonu, Bramy Bielańskiej i dziedzińca

W ramach Osi Priorytetowej VI: WYKORZYSTANIE WALORÓW NATURALNYCH I KULTUROWYCH DLA ROZWOJU TURYSTYKI I REKREACJI
Działanie 6.1: KULTURA – Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Mazowieckiego 2007–2013

BENEFICJENT: MUZEUM NIEPODLEGŁOŚCI

www.mapadotacji.gov.pl

Unia Europejska
Europejski Fundusz
Rozwoju Regionalnego

Zwiększenie dostępności do kultury i zachowanie dziedzictwa narodowego poprzez poszerzenie oferty wystawienniczej oraz stworzenie Centralnego Magazynu Zbiorów Muzeum Niepodległości

W ramach Osi Priorytetowej V: GOSPODARKA PRZYJAZNA ŚRODOWISKU
Działanie 5.3: DZIEDZICTWO KULTUROWE – Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Mazowieckiego 2014–2020

BENEFICJENT: MUZEUM NIEPODLEGŁOŚCI

www.mapadotacji.gov.pl

Projekt graficzny
Natalia Roszkowska

Opieka redakcyjna
Ewelina Pilawa-Soroka

Druk i skład graficzny
WPK Piotr Walewski

Nakład
200 egz.

ISBN 978-83-66640-09-2

Wydawnictwo Muzeum Niepodległości
(Identyfikator wydawnictwa naukowego 42 700)
X Pawilon Cytadeli Warszawskiej
ul. Skazańców 25; 01-532 Warszawa
sekretariat@muzeumniepodleglosci.art.pl

Organizatorzy

Mazowsze.
serce Polski

Muzeum Niepodległości w Warszawie
jest jednostką organizacyjną Samorządu Województwa Mazowieckiego

Patronat medialny

Myśl Polska

artinfo.pl

HISTORIA
.ORG.PL

TVP
HISTORIA

MÓWIA
WIEKI

STOLICA

Partner

diuna